

Tekstanalyse fra HCA Education Stories

Svinedrengen

Nedenstående er et uddrag fra iBogen HCA Education - Stories

En pilot af bogen kan læses her: <https://hca.systime.dk/>

(Den etiske Andersen - Svinedrengen)

Hvilken betydning får det hvis man læser Andersens tekster etisk som vi forsøger her? Ja, nogle gange kaster det et helt nyt lys over de gammelkendte historier. Lad os tage "Svinedrengen" som eksempel; de fleste kender til historien. Det er noget med en svinedreng, en spilledåse og en prinsesse der er både hovmodig og grisk, men hvad får vi egentlig at vide?

Der er en fattig prins med et lille kongerige som beslutter sig for at han vil have kejserens datter til kone. Vi har altså at gøre med en ambitiøs ung mand. Ja, fortælleren siger ligefrem at han er "noget kæk[]" – og det kan jo opfattes som om prinsen stiler højt. Hvorfor gør han det? Hvad har han at have sin drøm eller sit begær i? Jo, "hans navn er vidt og berømt", og selv om det ikke forklares hvorfor, så kunne man forestille sig at prinsen ser drøngodt ud, for "der var hundrede prinsesser" der gerne ville have ham. Er det for meget at forestille sig prinsen som et selvtilfreds overklasseløg med stor social kapital der er vant til at få det han peger på, udelukkende fordi han peger på det? Fortællerens tilføjelse "men se om hun gjorde det" rummer en forundring over at prinsessen dog kunne sige nej til denne prins, men spørgsmålet er om dette står for prinsens eller fortællerens regning? Er det en fortællerkommentar eller en slags indirekte tale? Afvisningen virker i hvert fald til at være ubegribelig for prinsen og uforeneligt med hans selvbillede.

I eventyret sender prinsen to gaver til prinsessen for at vinde hende. Gaverne er entydigt positive: en sødtduftende rose og en skønt syngende nattergal. Men det er værd at bemærke at hverken rosen eller nattergalen er iboende kvaliteter ved prinsen, men derimod ting der er knyttet til hans afdøde far, til hans arv og baggrund. Det er altså ikke prinsen der er sød, skøn og naturlig. Uanset hvad, så afviser prinsessen gaverne og dermed prinsen, men han "lod sig ikke forknytte" som der står. Dette kan man tolke på to måder. Enten er det fint at prinsen ikke lader sig gå på af afvisningen, men derimod fortsætter sin kamp for at få det han vil have, som så mange maskuline helte før ham. Eller også er det problematisk: prinsessen har jo afvist ham. Og hvad giver ham så ret til alligevel at fortsætte jagten på byttet? Har manden krav på at få den kvinde der ikke er interesseret? Betyder "nej" i virkeligheden "ja"?

Prinsen forklæder sig i hvert fald og søger job på slottet. Her kan man jo undre sig over at han ikke bare møder frem i egen person og fremlægger sin sag, men det gør han altså ikke. Til gengæld fremstiller han to nye ting, gryden og skralden, som i højere grad falder i prinsessens smag, og via dem får han kroen i hende. Her kan man

spørge sig selv hvorfor tingene skal betales med kys, dvs. noget kropsligt, noget seksuelt, når han jo også kunne have bedt om en times samtale... Betalingsmidlet siger nok mere om prinsens mål end om prinsessen.

Men kysseriet bliver opdaget af kejseren (det vender vi tilbage til), og prins og prinsesse smides ud af kejserriget. Det næste vi hører, er at prinsessen græder, men prinsen? Ja, han skænder, og det ordvalg er interessant, for det betyder både "at irettesætte", men det betyder også "at krænke, at vanære, at bringe skam over" – og citatet er: "Der stod hun nu og græd, svinedrengen skændte, og regnen skyllede ned". Og det er lige præcis dét prinsen gør: han bringer skam over prinsessen, han vanærer hende igennem sit spil, og derefter siger han "jeg er kommet til at foragte dig".

Her er man som etisk læser nødt til at træde et skridt tilbage fra teksten og se på hvad der reelt foregår. Et moderne referat kunne lyde sådan her: en ung mand forsøger at score en ung pige der i første omgang afviser ham, men via lidt snyderi lykkes det ham alligevel at få et kys og udstille hende oven i købet, men så mister hun sin værdi, sin sociale kapital, og han afviser hende brutalt. Spørgsmålet er altså om prinsen på nogen måde er i en position hvor han med rimelighed kan tillade sig at foragte, dvs. moralsk fordømme, prinsessen? Hvem har egentlig handlet i ond tro i historien? I en etisk optik er det prinsen der forsøger at opnå en form for hævn, en gengældelse, for prinsessens afvisning af ham (der ellers kunne have fået hundrede andre) ved at ødelægge hendes liv; en hævn der på ingen måde står mål med den uret som han muligvis føler, er blevet begået imod ham. For hvad giver prinsen retten til at sætte sig på den høje moralske hest? Hvad har prinsessen egentlig gjort, udover at afvise en bejler?

Lad os lige se nærmere på prinsessen, for hun er ikke nogen speciel charmerende figur i historien, og det er sikkert med til at forme vores holdning til hende – og dermed sløre vores blik for hvad der egentlig foregår. Vores første indtryk af prinsessen er negativt, for hun afviser prinsens skønne gaver, rosen og nattergalen. Hun fremstår med andre ord dum, u-dannet, overfladisk, kunstig osv., men er det ikke bare prinsen og os læsere der vurderer at hendes smag er dårlig? Der er vel ikke noget moralsk forkert i, at hun hellere vil have "en missekat" og ikke helt har forstand på den skønne kunst? Prinsessen har muligvis en simpel smag; hun kan kun spille med én finger, hun synes det er spændende at vide hvad andre folk spiser (hun ser med andre ord Den Store Bagedyst), og hun finder skraldens musik superb (dvs. at hun lytter til Rasmus Seebach eller dansktop-musik). Men at hendes smag er simpel, gør hende ikke til et dårligt menneske. Er det ikke snarere vores (kulturelle) fordomme der gør at vi som læsere tilsyneladende ikke har det dårligt med at hun ender skændet og helt alene til sidst? Afslører H. C. Andersen reelt vores selv gode fordomsfuldhed i "Svinedrengen"? Måske.

Måske skal vi se vores umiddelbare reaktion afspejlet i kejserens handlinger. Kejseren forstår nemlig at værdsætte prinsens oprindelige gavers værdi: i hans optik er rosen således mere end nydelig, for "den er pæn", og som det følsomme menneske (han tror) han er, røres han emotionelt af nattergalens sang og græder som et lille barn. Med andre ord, kejseren kan foretage de rette æstetiske værdidomme over stor naturlig kunst. Efter at kejserens kulturelle kapital på den denne vis er blevet etableret, forsvinder han ud af historien og vender først tilbage da prinsessen for anden gang sælger sine kys, og nu er det en anden kejser der træder frem. Hans reaktion på datterens upassende opførsel er voldelig, impulsiv og hensynsløs: "Hvad for noget!" sagde han, da han så de kyssede, og så slog han dem i hovedet med sin tøffel [...]. "Heraus!" sagde kejseren, for han var vred, og både prinsessen og svinedrengen blev sat uden for hans kejserrige." Men hvor kommer vreden fra? Hvad besætter han til i et splitsekund at slå hånden af sin datter, endda uden overhovedet at høre sagen fra hendes side? Det kan vi kun gisne om, men mon ikke den følsomme kejser med den gode smag er mest bekymret for sit eget ry og omdømme? Sin ære? Den slags fædre har man ført stødt på – og stødt sig på. Men er det en etisk forsvarlig handling fra kejserens side? Fortjener prinsessen at blive landsforvist for sit fejltrin? Næppe.

Men det er ikke det centrale i historien, for selvom prinsessen utvivlsomt udviser dårlig dømmekraft da svinedrengen lokker hende til at købe gryden og skralden for hemmelige kys, så er hun næppe den første eller den sidste unge pige der har været indiskret i bestræbelsen på at få et materielt gode, en anerkendelse. Det centrale er, om det virkelig er offeret den moralske pegefinger skal rettes mod, og ikke krænkeren? Er det reelt prinsessen eller prinsen der handler etisk ukorrekt i historien? Som læser (og som underviser) må man stille sig spørgsmålet: har prinsessen fortjent sin skæbne? I en tid hvor hævnporno er blevet en del af eller i hvert fald en potentiel risiko i unges liv, er historien om den unge prinsesse der mister det hele fordi en prins bliver sur over at hun afviser ham, relevant. For hvis man i undervisningen kan spore eleverne ind på prinsens uberettigede manipulation og prinsessens situation ved afslutningen, hvis man kan få dem til at sætte sig i hendes sted, så bliver det klart, at det ikke er ok at hævne sig og ødelægge en andens liv, bare fordi hun ikke vil have dig. Det er heller ikke ok at foragte folk og nedværdige dem, bare fordi de har en anden smag end du selv har, og du derfor synes de er dumme. Det er derimod helt ok at læse "Svinedrengen" med dine børn, din klasse, dine venner, så længe du husker på at det er prinsen der er et svin...